

شرح حال مختصر هفت تن از سلاطین عثمانی

(از مجموعه صارم الدوله - اصفهان)

به کوشش:

مسعود غلامیه

یوسف بیگ باباپور

درآمد:

«شرح حال مختصر هفت تن از سلاطین عثمانی»، رساله‌ای است نفیس به شماره ۹۷۶ که در بخش نسخ خطی کتابخانه صارم الدوله نگهداری می‌شود. در هیچ جای رساله نامی از مؤلف یا شارح آن دیده نمی‌شود. اساس محتوای رساله بر شرح و توضیح مختصر بیوگرافی هفت تن از سلاطین بزرگ دولت عثمانی می‌باشد. اختصار بیش از حد این رساله علاوه بر آن که چیزی از اهمیت آن نمی‌کاهد، بلکه وجود و اختصاص این رساله در شرح احوال سلاطین کشور دوست و همسایه، آن هم در دوره قاجار بر ارزش آن بیشتر می‌افزاید.

در این رساله، مؤلف سعی در ذکر احوال هفت تن از سلاطین عثمانی را دارد که اسامی آنان به ترتیبی که در رساله دیده می‌شود، به شرح زیر است:

۱. سلطان سلیم سوم؛ ۲. سلطان مصطفی چهارم؛ ۳. سلطان محمود دوم؛ ۴. سلطان عبدالحمید؛ ۵. سلطان عبدالعزیز؛ ۶. سلطان مراد پنجم؛ ۷. سلطان عبدالحمید دوم.

نحوه روی کار آمدن و به قدرت رسیدن هر یک از این سلاطین، اقدامات و اندیشه‌های اصلاحی این سلاطین، فتنه‌ها و نقشه‌های دول بیگانه در سرکوب و تجزیه دولت عثمانی، وضعیت سیاسی داخلی عثمانی از جمله مواردی است که در این رساله به آن به زبان ساده و مختصر پرداخته شده است. توضیح در مورد هر یک از این سلاطین گاه از یک پاراگراف تا یک صفحه فراتر نمی‌رود.

در بیان شرح حال سلطان سلیم سوم، او را که قصد انجام اصلاحات جدید در عثمانی را داشته، «هارون الرشید» خطاب می‌کند. هرچند در اثر جنگ‌ها و سیاست‌های دولتین روس و انگلیس، سلطان سلیم سوم دچار مشکل شده و زمینه سقوط او فراهم می‌گردد.

در دوره پادشاهی سلطان عبدالحمید، حق عبور دولت عثمانی از داردائل به امضا می‌رسد و دولت‌های عثمانی، انگلیس، روس و فرانسه متعهد می‌شوند که اجازه عبور هیچ کشتی جنگی را از آن تنگه ندهند.

به اختصار اشاره‌ای به جنگ ۱۸۷۰ میلادی بین آلمان و فرانسه می‌کند و صدمات و لطماتی را که در سابقه این جنگ در دوره پادشاهی سلطان عبدالعزیز متوجه دولت عثمانی گردید، توضیح می‌دهد.

در خصوص سلطان مراد پنجم، فقط به این جمله اکتفا می‌کند که «سلطان مراد پنجم به جای او نشست. چون حماقتش معلوم شد، در اگست معزول شد و برادرش عبدالحمید دوم به سلطنت نشست».

مهمترین خصیصه و امتیاز این رساله، آرایش‌های زیبا و تصاویر سیاه قلم سلاطین مزبور است که بسیار ماهرانه و زیبا به تصویر کشیده شده‌اند.

پس از آن که گروه دیجیتال سازی نسخه های خطی مجمع ذخائر اسلامی اقدام به عکسبرداری از مجموعه صارم الدوله نمود، این رساله شناسایی و ضمن انتشار فهرست نسخ خطی این مجموعه معرفی گردید.

این رساله در ابعاد ۱۴*۲۱/۵ در ۲۲ صفحه، با کاغذ خانبالغ، جلد مخمل سبز، با سرلوحة مذهب و مصور که در قرن سیزدهم هجری با خط نستعلیق زیبا کتابت شده است، در کتابخانه صارم الدوله (فرهنگ اصفهان) نگهداری می شود.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی